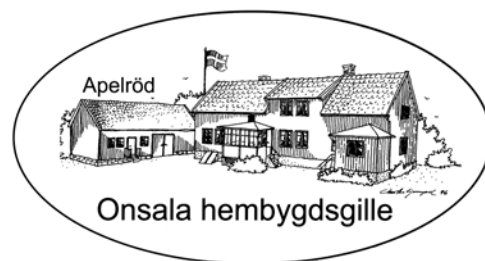

ON SAL ABLADET

Årgång 19 Nummer 1, 2016. Utgiven av Onsala hembygds-gille.

Konsul Aron Svanhs festliga sommarvilla i Gottskär från 1880-talet. Enligt tidig bildtext är detta sinnebilden för ett bekymmerfritt sommarliv, då punschen aldrig fattades. På tornet vajar den svenska flaggan och i fonden de danska och tyska nationalsymbolerna. Kungsbackabon Aron Svahn var förutom redare 1880-1892 tysk konsuläragent och dansk vicekonsult. Vet någon var huset låg?

Innehåll

- Neptun på Delfinen räddad
- Frågetävling
- Apelröds hembygdsmuseum
- Vingen - en kulturgrupp i Onsala
- Gottskär för 100 år sedan
- Barnens sida m.m.

Ordförande har ordet

Jubileumsåret 2015 är tillända och över 3700 personer har besökt oss på hembygdsgården Apelröd.

Ett stort tack till alla er besökare och till våra frivilliga medlemmar som gjort det möjligt att genomföra så många aktiviteter.

Vi går mot ljusare tider när jag skriver detta. Det är den 20 januari 2016 och en strålande vinterdag med sol, 6 minusgrader och 10 cm snö. Lite annorlunda mot den regniga, blåsiga och mörka december.

Förutom våra årliga höstaktiviteter har vi under hösten byggt till ett förråd längs hela baksidan på vår stora ladan där vi kan förvara stolar, bord mm mellan våra aktiviteter.

Onsalabladets redaktion har under hösten arbetat med att förnya layouten på tidningen. Nytt är också att vi skriver om två Onsalabor, Florens Vidén och Wiveka Warenfalk som på olika sätt arbetar för vår hembygd och för att stödja kulturen. Vi har även nu en "ruta" för våra yngre medlemmar. Hoppas att ni precis som vi tycker att denna förändring känns bra och kreativ.

Styrelsen arbetar just nu med förberedelserna inför årsmötet på Apelröd den 28 februari kl. 16.00. Bland annat skall ekonomi- och verksamhetsberättelser sammanställas.

Valberedningen kontaktar förtroendevalda vars mandattid går ut och övriga som är intres-

serade att medverka i styrelsen och kommittéer.

God fortsättning på det nya året och välkomna till vårt årsmöte där vi även bjuder på fika.

Gunnar Carlsson

Neptun på Delfinen

"Havets Gud tål inte vatten - Florens räddade Neptun". Detta kunde vi läsa i tidningen för en tid sedan.

Eldsjälen Florens Vidén från Gottskär har under flera år arbetat för att rädda Neptun på Delfinen i Gottskär från att vitt- ra sönder. Hon lyckades till slut att få kommunen att bekosta en reparation av statyn.

Neptun på Delfinen vara med på världsutställningen i Göteborg 1923 utanför Hammarbergs restaurang vid konstmuseet. Den flyttades sedermera till Gottskär och placerades på den

lilla kobben där den står nyrenoverad idag. Tack vare Florens idoga insatser kommer den att finnas kvar som ett kärt minne en lång tid framöver.

Text: Agneta Linger

*Florens Vidén
(bild från en artikel i Norra Halland)*

Onsala hembygdsgille en del av Nordhallands Hembygdsförening
www.hembygd.se/onsala-hembygdsgille

ANSVARIG UTGIVARE:
Gunnar Carlsson
0705-795706
underliden@telia.com

REDAKTION:
Marjut Börjesson
marjutborjesson@hotmail.com
Agneta Linger
maneta.linger@gmail.com

*Vill du skriva en artikel i
Onsalabladet?
Hör av dig till någon i redaktionen.*

Onsalabladet utkommer 2 ggr per år.

Apelröds nya hembygdsmuseum

En rätt stor mängd äldre prylar och redskap har under åren samlats på hembygdsgården Apelröd. Dessa har nu fått en ny plats i vår stora ladas övervåning.

Vi är en grupp/cirkel som nu träffas en gång i veckan och bygger upp vårt museum. Vår vision är att visa hur man levde och använde olika verktyg i ett självhushåll för cirka 100 år sedan.

På museet finns det verktyg och redskap inom tillverkning av tyger och garner. Där finns även redskap för hushåll, jordbruk och snickerier. Vi har också porslin och kopior av marinmålningar som fanns på gårdarna i Onsala runt sekelskiftet.

Då Apelröd är en gammal kaptensgård har vi fått låna två båtmodeller av Stig Karsegård. Det är skeppen Falken och Justitia som båda byggdes vid Kungsbacka fjorden.

Falken var Onsalas första galjot och byggdes i Kungsbacka 1693. Hon var 54 fot lång och 15 fot bred och hade en besättning på sju män. Den förste skepparen var Anders Gathe, Lars Gathenheilms far. Hukaren Justitia byggdes under samma period vid Finnabryggan i Onsala och var ett större skepp än Falken. Vårt nästa mål för museet är att med ord och bild kunna visa hur redskapen användes. Vi vill

rikta informationen både till de yngre och till de äldre.

Är det någon av er medlemmar i gillet som har gamla "prylar" som ni tror kan vara intressanta för vårt museum så hör gärna av er till någon i gillet styrelse.

Text och Foto: Agneta Linger

Pelle Isaksson, Ulla Svanvik och Stig Karsegård arbetar aktivt för att göra klart ett museum på Apelröd.

Gottskär för 100 år sedan

1881 började en ny epok för Gottskär. Ett konsortium med kungsbackbor köpte gården Skällared 3 utav styrman Röse. I konsortiet ingick bland annat konsul Aron Svahn, läkare P I Ekman och herrarna Svensson och Petzäll. Deras vision var att bygga upp en badort liknade den i Särö. I samband med köpet av Skällared 3 ingick rätten att driva gästgiveri. Under 1880-talet byggdes en restaurang, ett badhus och en brygga ut till Utholmen. Självklart byggdes det också en ångbåtsbrygga.

År 1883 kunde man läsa i tidningen att ångfartyget Kusten skulle köra reguljära turer mellan "Göteborg-Onsala-Ölmanäs och Kungsbacka".

Ett år senare kunde man läsa i tidningen att mycket hade hänt i Gottskär som var på väg att bli en villastad. Ett nytt varmbadhus var uppfört från grunden. Det gamla Corps de logis var

ombyggt och renoverat till en utmärkt restauranglokal (Societetssalongen). Herrarna Svensson, Petzäll och Svahn hade nu även sitt handelshus och nya magasin i Gottskär.

Från Gottskär exporterades det bland annat havre till England och vi importerade kol. Ångbåtstrafiken gjorde att det behövdes en koldepå i Gottskär. Om man behövde fylla på kol skulle man tuta en viss signal när man passerade Fjordskärs fyr. När "kolkillarna" hörde detta kunde de snabbt ta sig ut till koldepån som låg i uttjänata avriggade skepp på svaj i hamnen.

Under samma period blev segelfartygen utbytta mot ångfartyg. De gamla slitna segelfartygen högs upp i Gottskär. Virket och delar av fartygen såldes till bland annat bränsle. På en gård i Vässingsö har man använt båtpant till regler när man byggde ut ett rum i slutet av 1800-talet.

Att Gottskär har varit en strategisk plats under lång tid förstår man genom att det finns bevis på att det var en handelsplats redan under 1200-talet. Den lilla staden Gåseskil med sitt kapell låg också vid dagens tennisbana. 1539 lades staden ner och invånarna fick flytta till Varberg.

1662 var Gottskär ett kronofiskeläge med sju familjer. Dessa skulle skatta 3 daler silvermynt vardera.

Dagens stora hamnplan fanns inte före 1930-talet. Udden längst ut var vid högvatten en ö, Gåsholmen, med en bergsknal. Här låg det en gång i tiden en kvarn. När piren i hamnen skulle byggas sprängdes bergsknalen bort och stenen hamnade i piren. Sundet mellan land och Gåsholmen fylldes också igen.

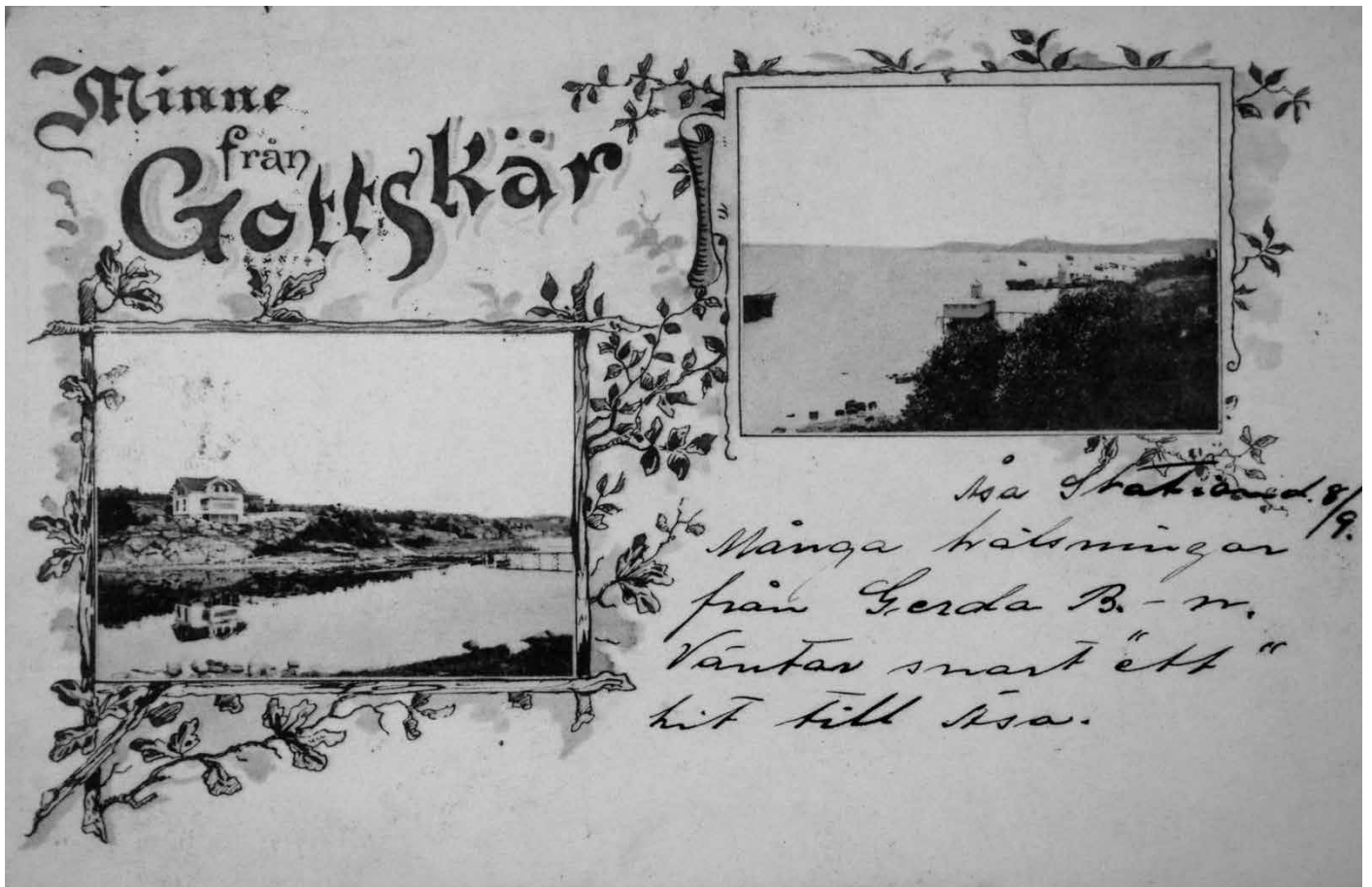
Agneta Linger och Stig Karsegård
(bilder från Stigs bild- och vykortssamling)

Konsul Aron Svahn

Kall- och varmbadhuset i Gottskär.

Gammalt vykort över Gottskärs hamn.

I ur och skur har många besökt Apelröd under 2015

Onsala hembygdsgille fortsätter kontinuerligt att vara ett aktivt gille. Under 2015 har det ordnats berättaraftnar, sockenvandring, valborgsmässofirande, nationaldags- och midsommarfirande, hembygdsgårdarnas dag, Apelrödsdagen och julmarknad.

3 700 har totalt besökt oss under det gångna året trots att vädret inte alltid har varit gynnsamt.

Förutom alla aktiviteter så fortsätter vår gårdsforskargrupp sitt arbete med kartläggning av alla

gårdar i Onsala och dess invånare. Museigruppen har också under 2015 kommit igång med sitt arbete att inreda ett museum och att dokumentera allt material.

Vi vill med våra olika aktiviteter försöka nå ut till alla åldersgrupper. Är du intresserad att engagera dig i gillet på något sätt antingen mycket eller bara någon gång så är du välkommen att höra av dig till någon i styrelsen eller till någon av de kommittéer vi har.

Sockenvandring runt Onsala kyrka med Nannie Ohldin och Stig Karsegård.

Text: Agneta Linger
Foto: Mats Linger

Valborgsmässoeld på Apelröd med ca 1.000 besökare.

Tomten besökte julmarknaden.

Kaffe med hembakat inne i salen på Apelröd.

En paus i gröngräset på midsommarafton.
Foto: Ulla Svanvik

Frågetävling

Nordhallands Hembygdsförenings frågetävlingar för 2015-2016 omfattar sex tävlingar. Under hösten 2015 anordnades de första tre av Ölmevalla hembygds-gille i Löftadalens folkhögskola den 27/9, av Släps hembygds-gille på Särögården den 25/10 och av Tölö hembygds-gille i Tölögården den 22/11. Efter den tredje tävlingen innehas ledningen av Gällinge-Idala och Vallda hembygds-gillen. Onsala hembygds-gille befinner sig just nu sist.

Vi får väl hoppas att det bättras under våren och kanske behövs det lite förstärkning av den tappra skara som brukar delta? Tycker du det är kul med frågesport och känner dig lite allmänbildad är du nog rätt person för uppdraget. Hör av dig till styrelsen!

Under våren arrangeras Frågetävlingen av Lindome hembygds-gille den 22/1, av Älvsåker hembygds-gille den 21/2 och av Fjärås hembygds-gille den 20 mars.

Text: Marjut Börjesson
(Källa: Nordhallands hembygdsförenings hemsida.)

EFTERLYSNING:

Känner någon igen och vet namnet på personen på bilden? Fotot som är taget i Gottskär är hämtat ur "En bildbok om Halland" av Erik Liljeröth/Albert Olsson utgiven av AB Allhems tryckerier i Malmö 1964. Redaktionen är tacksam för upplysningar.

Kulturgruppen VINGEN

En ny kulturgrupp bildades 2015 i Onsala. Den heter "Vingen" efter en dikt med samma namn av Kent Andersson. Gruppen fick en rivstart redan under sitt första år då de arrangerade

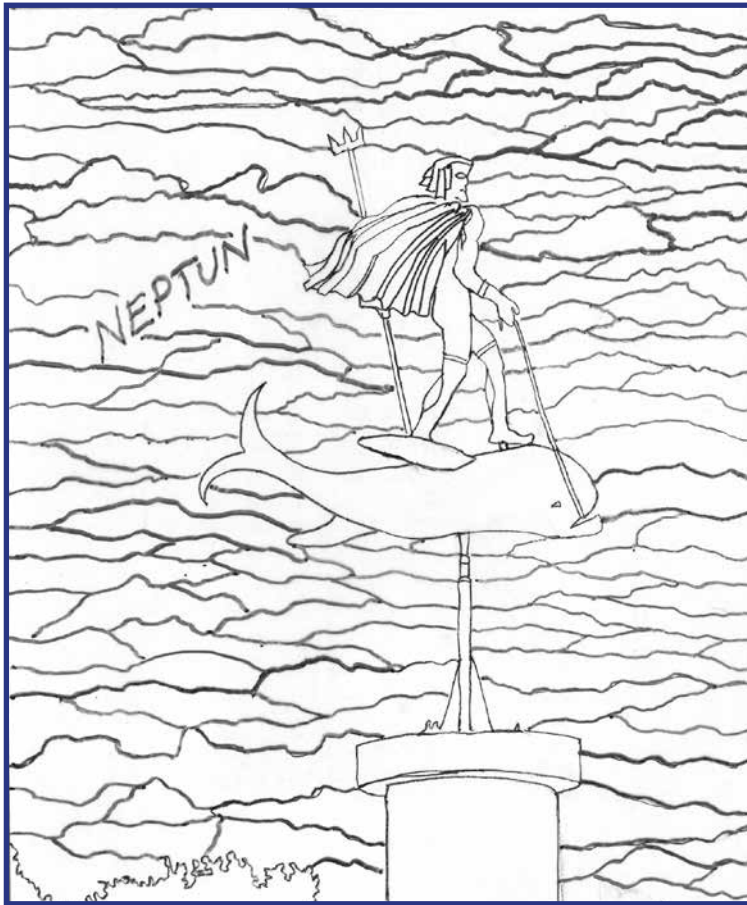
en kulturhelg i Onsala Båt- och Sjöfartsmuseum. Programmet var brett och innehållsrikt, omfattande både teater, dans, konst och musik. Förutom lokala förmågor gästades detta Vingens debutarrangemang första dagen av Jessica Zandén och dag två av Sven Wollter. Det var bejublade föreställningar, en succé med andra ord!

Initiativtagare till kulturgruppen Vingen är Wiveka Warenfalk, skådespelare, regissör och konstnär, sedan nio år boende i Onsala.

"Syftet är att stödja och utveckla kulturen i Onsala. Kultur är nödvändigt för att människan ska utvecklas och berikas både känslomässigt och intellektuellt. Vi vill fördjupa förståelsen för vad det innebär att vara människa" berättar Wiveka.

Hur ser då framtiden ut? Kulturgruppen Vingen vilar inte på lagrarna för under våren har vi chansen att se och höra en musikalisk resa med texter av Tomas Tranströmer framfört av Fia Adler Sandblad och Jesper Söderblom till piano och cello. Det blir föredrag om en boplatz från stenåldern med Stig Karsegård och så kommer så sångerskan och skådespelerskan Evabritt Strandberg och framför Sångur ett liv från Brel till Zarah. Festligt för barnen blir det då Norman Zulu kommer med sång och dans. Allt utspelar sig på Båtmuseet i med stöd av Kultur & Turism Kungsbacka. Biljetter kommer att säljas på Preemmacken vid kyrkan. www.vingenonsala.se

Text och Foto: Marjut Börjesson

LEKFULLT
för barn och vuxna

Färglägg
Neptun på Delfinen

Neptun var en havsgud i romersk mytologi.

Se statyn i Gottskär.

Program vår och sommar 2016

Söndagen 28 februari 2016

Årsmöte

Kl 16.00 Plats: Hembygdsgården Apelröd

Söndagen 3 april 2016

Gamla och nya bilder från Onsala

Nannie Ohldin guidar bland gilletts bilder.

Kl 16.00 Plats: Hembygdsgården Apelröd

Lördag 16 april 2016

Vårstädning på Apelröd

Vi bjuder på kaffe och varm korv.

Kl. 10.00 – 13.00

Lördag 30 april 2016

Valborgsmässofirande

Plats: Hembygdsgården Apelröd

Kl 19.00 öppnar serveringen (kaffe/korv och bröd)

Ponnyridning

Kl 20.00 sång och tal

Kl 20.30 tänds elden

Torsdag 5 maj 2016

Sockenvandring från Apelröd till Lindås

Samling vid hembygdsgården Apelröd kl.13.00

Stig Karsegård och Nannie Ohldin guidar och

föreläser om bland annat landhöjningarna

Kaffeservering

Måndag 6 juni Nationaldagsfirande 2016

Plats: Onsala församlingshem

Kl 13:30 öppnar Vagnsmuseet och Knaparydsstugan

Kaffeservering och korvgrillning.

Kl 14.00 Visning av Onsala Kyrka

Kl 14:45 Samling till flaggparaden vid Ekhagas parkering

KL 15.00 Flaggan hissas och programmet startar med sång, musik och uppträdande

Fredag 24 juni 2016

Midsommarfirande

Plats: Hembygdsgården Apelröd

Kl 14.00 – 16.00

Dans kring stängen, servering och ponnyridning

Söndag 7 augusti 2016

Hembygdsgårdens dag

Kl 13.00 – 15.00

Plats: Hembygdsgården Apelröd. Vagnsmuseet och

Knaparydsstugan vid Onsala kyrka är även öppna.

Lördag 3 september 2016

Apelrödsdagen

Kl 11.00 – 15.00

Utställare, servering, ponnyridning mm

Plats: Hembygdsgården Apelröd

I samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan